

Till Mark- och miljödomstolen

via Kommunstyrelsen@stockholm.se

Stockholm 2022-07-10

Yttrande över Konsthallen 15 m.fl., dp 2018-00710, Djurgården.

Stockholms kommunfullmäktige antog den 13 juni 2022 detaljplan för Konsthallen 15 m.fl., omfattande restaurang och hotell Hasselbacken och Pop House hotell.

Djurgårdens Hembygdsförening överklagar härmed beslutet i den del som avser fastigheten Hasselbacken 1 och närmaste omgivning och yrkar att Mark- och miljödomstolen upphäver beslutet att anta planförslaget för denna del.

Detaljplanen strider mot MB 4 kap 7 §.

Detaljplanen strider mot miljöbalkens 4 kap. 7 § om riksintresset Nationalstadsparken. Nya byggnader och åtgärder är tillåtna i en nationalstadspark förutsatt att de inte gör intrång i parkmark eller naturmiljö och ej heller skadar det historiska landskapets natur- och kulturvärden.

Djurgårdens Hembygdsförening (DHF) yttrade sig utförligt 2021-04-06 om planerna vid föregående samråd (bilaga 1). DHF anförde vidare fortsatt kritik av planen 2022-03-06 (bilaga 2).

Djurgårdens Hembygdsförening (DHF) konstaterade att förslaget genomgått betydande förändringar och förbättringar efter Hembygdsföreningens tidigare yttrande. Det viktigaste var borttagandet av den underjordiska lokal mot Djurgårdsvägen, som skulle ha medfört synnerligen stor skada på det historiska Hasselbacken och dess naturliga markområde. Trots det finns det mycket som fortfarande behöver bearbetas för att förslaget skall bli acceptabelt med hänsyn till platsens mycket stora historiska värden och viktiga roll i Djurgårdens historia. Mycket som fortfarande kvarstår saknar all rimlig motivering utom att nuvarande tomträttsinnehavare med Björn Ulvaeus som majoritetsägare tycks vilja stuva om Hasselbacken enligt sina ideal om ett "Disneyland på Djurgården", för att citera en av företagets talesmäns uttalande i pressen.

KDF framhåller att historiska strukturer och vyer måste bevaras.

Förutom DHF framförde en rad tunga remissinstanser liknande synpunkter, inte minst markägarna Kungl. Djurgårdsförvaltningen (KDF) och Statens fastighetsverk. KDF, som har ett övergripande ansvar för Kungl. Djurgården inom Nationalstadsparken, anför bland annat:

Såväl vegetation som historiska strukturer som staket, murar, balustrader och terrasser måste bevaras. Den moderna arkitekturen är välstuderad, men de moderna tilläggen får inte dominera, utan måste underordna sig det gamla genom minskade volymer, vilket sades i KDF:s samrådssvar.

Men även den historiska uppbyggda kullen, där den tidigare Rotundan stod, anser [KDF] är en bevarandevärd miljö, vars balusterräcken m.m. självklart bör bevaras, även om innehåll och omgivning delvis ändras.

De tillkommande hotellpaviljongerna ”nya Moriska” och ”nya Gubbhyllan” brister dock fortfarande i sin anpassning [till] volymmässigt, vilket medför negativa påföljder i den känsliga miljöns natur- och kulturvärden. Detta påverkar även de betydelsefulla vyerna från Djurgårdsvägen och upplevelsen av Hasselbacken negativt då byggnaderna, trots utförda justeringar, är alltför dominerande i förhållande till huvudbyggnaden. För att hotellpaviljongerna ska underordna sig behöver såväl ”nya Moriska” som ”nya Gubbhyllan” sänkas med minst en våning, vilket KDF anförde under samrådet.

Vidare behöver ”nya Gubbhyllans” avstånd till Bellmanseken övervägas. Dess föreslagna placering och utbredning innebär att Bellmanseken fysiskt kommer att påverkas genom beskärning och medför att trädets symboliska betydelse för Hasselbacken och Djurgården historiskt blir svår att avläsa och dess hälsa kan påverkas [negativt]. Bellmanseken är en omistlig del av Hasselbacken och förtjänar ett större fysiskt utrymme än vad som föreslås. Detta för att dess symboliska värde även i framtiden ska vara avläsbart och att dess vitalitet och fortlevnad ska säkras.

KDF avstyrker de pergolaliknande förbindelsegångar, såväl öppna som glastäckta, som föreslås mellan huvudbyggnaden och ”nya Moriska” resp ”nya Gubbhyllan” då de binder samman byggnaderna på ett oönskat sätt. Genom att byggnaderna även föreslås förbundna under mark, saknar de övertäckta förbindelsegångarna motiv som väderskydd.

Vid återkommande samråd med de olika föreningarna för Djurgårdens bevarande har Djurgårdsförvaltningen bekräftat att man fortfarande står upp för de erinringar man framförde i sitt remissvar.

Statens fastighetsverk: Inte förenligt med bestämmelserna i Miljöbalken.

Också *Statens fastighetsverk* anför som fastighetsägare bland annat:

Hasselbacken 1 ligger inom Kungliga nationalstadsparken som skyddas enligt 4 kap. miljöbalken. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § miljöbalken slår fast att området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är en nationalstadspark och att ny bebyggelse och andra åtgärder endast får vidtas *"om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas."*

Nationalstadsparken inrättades 1995, dvs. efter det att gällande detaljplan antogs. Den gällande detaljplanen medger schaktning för garage, vilket också har utförts. I och med Nationalstadsparkens inrättande är nu förhållandena ändrade. SFV bedömer att detaljplaneförslaget kan medföra sådana åtgärder som inte är förenliga med bestämmelserna ovan i miljöbalken utan att natur- och kulturvärden riskerar att skadas. Planområdet ingår även i riksintresse för kulturmiljövården; Stockholms innerstad med Djurgården. Riksintresset uttrycks genom en rad beskrivningar relevanta för denna del av planområdet: *"Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer. Teatrar och konsertsalar, Gröna Lunds tivoli och andra nöjesetablissemang. Anrika restauranger och värdshus, ordens-hus och lokaler för olika sällskap, Skansen, Fåfången, idrottsanläggningar, parker och flanörstråk. Djurgårdens bebyggelse och rekreationslandskap, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark. Utvärdshus, slott och villor med omgivande parker från 1600- och 1700-talen och senare."* För att planen ska kunna vara förenlig med riksintresset är det viktigt att Hasselbacken 1 fortsatt upplevs vara del av Djurgårdens rekreationslandskap och parkmiljö med rötter i 1600-talets jaktpark. SFV anser fortsatt att byggnadernas omfattning riskerar att försvaga parkmiljön och upplevelsen av Hasselbacken som del av den tidigare kungliga jaktparken.

Länsstyrelsen: Negativa konsekvenser för parkmiljön, natur- och kulturvärden.

Djurgårdens Hembygdsförening finner det uppseendeväckande att kommunen i sitt slutliga beslut fullständigt ignorerar de statliga *fastighetsägarnas* tunga invändningar mot planen. Detta gäller också den starka kritik som framfördes av Länsstyrelsen:

Länsstyrelsen bedömer att planförslaget behöver ändras utifrån ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL med hänsyn till frågor som rör riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, MB, samt riksintresse för Kungliga Nationalstadsparken enligt 4 kap. 1 och 7 §§ MB.

Trots en bearbetning av samrådsförslaget riskerar, enligt Länsstyrelsens mening, den planerade bebyggelsen inom Hasselbacken 1 att medföra intrång i såväl parklandskap som naturmiljö samt skada det historiska landskapets natur- och kulturvärden. Viss natur- och parkmark kommer att tas i anspråk och delar av parken kommer att omgestaltas, vilket medför negativa konsekvenser för den nuvarande parkmiljön och dess natur- och

kulturvärden. Planförslaget behöver ändras, så att en mindre andel av natur- och parkmarken tas i anspråk. Det gäller såväl förslag på nya byggnader, som exempelvis nya grusade ytor och terrassens utbredning.

Stadens kulturförvaltning anser att flera nya element bör utgå helt.

Även stadens egen kulturförvaltning, Kulturstrategiska staben, stadsutvecklingsenheten, framför samma kritik:

Föreslagen omgestaltning av marken kring rotundan samt pergola mellan huvudbyggnaden och nya Gubbhyllan bör utgå helt. Pergolan inför ett nytt arkitektoniskt element som stilhistoriskt inte hör hemma på huvudbyggnaden och skär även av det viktiga visuella sambandet mellan Cirkus och Hasselbacken. Befintlig gestaltning av marken kring rotundan samspelar med Cirkus där balusterdockor återfinns som ett dekorativt element. Tillbyggnaden på utbyggnaden från 1992 i två våningar med takterrass och länkbyggnad bör även det utgå. Föreslagen tillbyggnad bryter upp anläggningens klassicerande grammatik. Enheten är även tveksam till inglasning av hela huvudbyggnadens terrass och uppbyggnad av en lägre terrassdel. En inglasning innebär att stora delar av fasadgestaltningen från 1927 med glasverandans gjutjärnspelare byggs bort. Stadsutvecklingsenhetens samlade bedömning är att planförslaget behöver omarbetas. Nya byggnader bör underordna sig i skala och gestaltning till platsens historiserande uttryck.

Många av de förändringar som remissinstanserna starkt vänder sig mot har sin grund i det föregående planförslaget med sin i marken nedsprängda utställningslokal och en ny byggnad på Rotundans plats.

Trots att dessa inslag nu utgått och ändringarna inte längre har någon funktionell motivering väljer man, trots den samfällda kritiken, att fortsatt utplåna de historiska inslagen till förmån för en helt ny modern gestaltning utan anknytning till det historiska Hasselbacken, uppenbarligen enligt sitt ideal om att skapa ett "Disneyland på Djurgården" för att citera en av konsortiets talesmän.

Den nuvarande grönskande miljön på terrassen är även i fortsättningen ersatt av en helt plan steril grusad yta. Som Föreningen Rädda Djurgården anför måste man av den anledningen oro sig för att större utbyggnader under mark planeras än de som visas i planhandlingarna.

SBK negligerar helt den samfällda kritiken.

Stadsbyggnadskontoret anför som motiv för sitt negligerande av den nästan samfällda kritiken mot förslaget att bland annat utplåna den vackra historiska kullen Rotundan intill Hasselbackens entré:

Parken med dess postmodernistiska uttryck med många rekonstruerade element har ett visst kulturhistoriskt värde, men stämmer inte helt med den äldre strukturen. [...] I förslaget

omdisponeras ytan inom de för terrassen givna gränserna i syfte att öka användbarheten som en tillgänglig, flexibel och publik yta så som den fungerade under Hasselbackens storhetstid.

Länsstyrelsen: Kulturvärdena får inte fragmenteras och försvagas.

Som framgår av bilaga 1 och Tyréns historiska översikt är de rekonstruerade elementen helt utförda enligt historiska och delvis befintliga förhållanden, även terrassens utbyggnad för orkestern (även om den saknar sin tidigare valvkonstruktion). I samband med att länsstyrelsen 2022-07-07 (dnr 403-13751-2022) gav Djurgårdens Hembygdsförening rätt beträffande den olagligt bortförda historiska serveringspaviljongen och upphävde i efterhand givet bygglov uttalade man också med tydlig skärpa:

Inom parkområdet finns flertalet värdebärande egenskaper som bidrar till platsens kulturhistoriska värden och karaktär så som flertalet stora träd, terrass och grusade gångvägar, stödmurar, Bellmanstatyn, springvatten, inramande vegetation, portal, balusterräcken och det aktuella lusthuset. En del av dessa attribut är tillkomna vid utbyggnaden och upprustningen av parken mellan 1986 och 1992 men återknyter, liksom de äldre attributen, till platsens äldre karaktär. Det aktuella lusthuset är, trots att det är en sentida konstruktion, tidstypiskt för parkmiljöer av detta slag och bidrar till förståelsen för hur miljön sett ut och hur den har använts under 1800-talet och det tidiga 1900-talet.

En del av ambitionen bakom upprustningen var att stärka platsens kulturvärden genom att exempelvis återuppföra lusthuset. En rivning av sådana värdebärande egenskaper som bidrar till miljöns karaktär kan leda till att kulturvärdena fragmenteras och försvagas och innebära att platsens kulturhistoriska läsbarhet som helhet minskar.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att en rivning av lusthuset innebär en förvanskning av bebyggelsemiljön enligt 8 kap. 13 § PBL. Att lusthuset rekonstruerats efter äldre förlaga under senare tid ändrar inte den bedömningen. Det viktiga i sammanhanget är enligt länsstyrelsens mening byggnadens karaktär och funktion som lusthus/musikpaviljong i det kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsesammanhang som den utgör en väsentlig del av och inte byggnaden som sådan, och inte heller dess exakta placering.

Uppenbart olämpligt att gå emot markägarens/förvaltarens invändningar.

Enligt Djurgårdens Hembygdsförenings mening är det ganska uppseendeväckande att stadsbyggnadskontoret och kommunfullmäktige trots alla starka avstyrkanden, också markägarens, fastställt planen för Hasselbacken 1. Även om det är formellt möjligt att fastställa en plan trots markägarens tydliga invändningar är det uppenbart olämpligt och strider också mot reglerna både för Kungl. Djurgårdens nyttjande och riksintresset Nationalstadsparken.

Hanteringen av det kulturhistoriskt värdefulla området är inte unikt.

Det går inte att undvika att se parallellen med huvudexploatören Björn Ulvaeus agerande i hans hemstad Västervik där han enligt SvT:s program Uppdrag granskning 2018 istället för att enligt kommunens önskemål rusta upp den historiska Slottsholmens restaurang mm på den för uppdraget överlåtna centrala tomten gjorde en helt annan lösning som medförde uppenbar skada på den historiska miljön men berikade honom själv.

Under återopande av vad ovan anförts yrkar sålunda Djurgårdens Hembyggsförening att Mark- och miljödomstolen upphäver beslutet att anta planförslaget i den del som rör den kulturhistoriskt särskilt värdefulla fastigheten Hasselbacken 1. Vi hemställer också att domstolen i målet inhämtar yttrande från Riksantikvarieämbetet.

Stockholm som ovan

För Djurgårdens Hembyggsförening

Carl-Fredrik Paléus
Ordförande

Göran Söderström
Plangruppen